

Práce a péče v reprodukčních plánech bezdětných třicátníků a třicátnic

Mgr. Hana Hašková, PhD.

XXXIX. konference České demografické společnosti

„Žena a muž v rodině a na trhu práce“

27.5.2009

Výzkumné otázky

- **Jaké faktory mají vliv na rozhodování bezdětných třicátníků a třicátnic o tom, zda-li se rodičem stát?**
- **Jakým způsobem vstupují práce a možnosti kombinování práce a péče do reprodukčních plánů bezdětných třicátníků a třicátnic?**

Data

- reprezentativní šetření české populace ve věku 25-54 let *Proměny 2005* (N = 5510)
- 40 problémově orientovaných rozhovorů s bezdětnými muži a ženami ve věku 30-40 let
(50% VŠ, 37% SŠ, 13% vyučení)

Explanace poklesu plodnosti, nízké plodnosti a růstu podílu (doposud) bezdětných mezi mladými lidmi

Hodnotové vlivy

- Nárůst **rodičovství konkurujících orientací a příležitostí**
- **Internalizované** hodnotové změny
- **Adaptace** na populační pokles a nízkou plodnost
- Důraz na **podobnosti** demografických trendů v Evropě

Strukturální vlivy

- Nárůst **ekonomických a institucionálních bariér rodičovství**
- **Vnější** strukturální podmínky
- **Opatření na podporu** plodnosti
- Důraz na přetrvávající **rozdíly** v hodnotách demografických ukazatelů mezi evropskými zeměmi

Podíl bezdětných a rodičů, kteří označili vliv následujících faktorů za „velký“ (%)
Otázka: „Jak velký vliv mají (měly) následující okolnosti na Vaše rozhodování o založení rodiny?“

	Bezdětní 30-40 let	Rodiče 30-40 let
Partnerská situace	77	51
Názory partnera/partnerky	64	70
Touha po dítěti	62	81
Bytová situace	57	65
Ekonomická situace domácnosti	56	59
Situace v zaměstnání partnera/partnerky	46	37
Zdravotní stav	44	35
Situace v zaměstnání respondentka/respondentky	39	27
Volnočasové aktivity	39	18
Náhoda	34	33
Světónázor (nábož. vyznání, ideologie...)	18	15
Názory okolí	17	19

Zdroj: Proměny 2005. N (30-40 let) = 1935. Zdravotní stav nadhodnocen - vysoký podíl respondentů neodpověděl.

Jakým způsobem vstupuje práce do reprodukčních plánů bezdětných třicátníků a třicátnic?

Plánování otcovství

*Je to moje svobodomyšlnost. Zatím jsem se **neusadil** – **nemám stálé zaměstnání** (muž, SŠ, 34 let, nesezdané soužití)*

*...dítě je velký závazek. Tam potom už nějaké vymýšlení s tou prací, že tady s tím fláknu a půjdu někam **do nejistoty** jinam, **už by nešlo**. (muž, SŠ, 32 let, nesezdané soužití)*

*...člověk chce toho vyzkoušet víc, ne? Ale když budu mít tu rodinu, tak spíš budu vyhledávat něco **stálého**. (muž, SŠ, 30 let, nesezdané soužití)*

*...nikdy jsme nedošli **k žádnému výsledku**. Jde o to, že **manžel má menší plat, než mám já**, takže by **teoreticky** měl jít na mateřskou on, ale zase na druhou stranu, i když nejsem zastáncem těch tradičních mužských a ženských rolí, tak si pořád myslím, že **by na té mateřské měla být ženská** ... Ale zase **vzhledem k mému povolání by ta mateřská asi byla velice krátká** ... Já proti **chůvám** vůbec nic nemám, nebo proti **pečovatelkám** o děti, pokud si to člověk může dovolit. (žena, VŠ, 35 let, vdaná)*

Jakým způsobem vstupuje práce do reprodukčních plánů bezdětných třicátníků a třicátnic?

Plánování mateřské péče

Kombinování zvažující

*Já to vidím kolem sebe ... člověk je ubitý, uhnaný ... horko těžko hledá čas na to, aby dělal práci dobře ... je to **neřešitelná** životní situace, tohle si nedovedu představit, že bych v ní byla (žena, VŠ, 32 let, po rozchodu s partnerem single)*

*...po tom půl roce mateřské bych klidně mohla, klidně by to šlo, jít sem pracovat, jako **to dělají i moje ostatní kolegyně** ... ten rozvrh by se upravil **podle mých potřeb** (žena, VŠ, 35 let, vdaná)*

Etapizující

***Dosáhla jsem** nějakých cílů. A to, co bude dál, to už potom následuje ta **jiná etapa** s tím rodičovstvím a to už tam zase chci dosáhnout opravdu toho nejlepšího v té výchově. (žena, SŠ, 33 let, nesezdané soužití)*

*Ta rodičovská dovolená bude jistým **předělem**, příležitostí zvážit si, co bylo a co bude dál. (žena, VŠ, 32 let, LAT)*

Prolínání rodičovství konkurujících příležitostí a bariér rodičovství

- Využívání nových příležitostí legitimuje prodlužování období bezdětnosti.
- Prodlužování období bezdětnosti faktorem startujícím další prodlužování a zvažování rodičovství vzhledem k dalším okolnostem života.

*Vníмали jsme tehdy ty **šance**, které je nutné, je potřeba využít ... **Čím je člověk starší**, tak to mluvím teď ze zkušenosti ... více si uvědomuje, že dítě je přece jenom i určitá **zátěž**. (žena, VŠ, 34 let, LAT)*

*...když **nemáme byt**, tak nemůžeme mít miminko. Aspoň to já si myslím v mém věku. Nejsem dítě. **Kdyby** mi bylo 18, tak bych to řešil jinak – **bezhlavě**. Ale teď už to je takové **vypočítané**. (muž, vyučený, 36 let, ženatý)*

***Odložil jsem** osobní život s tím, že jsem se věnoval **studiu, práci** ... moje generace lidí **už je někde jinde** ... už mají děti (muž, VŠ, 40 let, single)*

***Tenkrát** to bylo mnohem otevřenější (otázka založení rodiny) ... teď mně to přijde **čím dál obtížnější** (založit rodinu) ... **kdybych** měla děti jako kamarádka ve 21 letech, tak je to jiné. Ale to jsem děti nechtěla. Teďko už si připadám zralá, ale zase teď bych musela potkat někoho, kdo řekne: Já se chci starat o děti, já budu na rodičovské. (žena, VŠ, 32, single)*

Závěry

- Využívání nových příležitostí legitimuje prodlužování období bezdětnosti.
- Od akceptace pozdějšího zahájení rodičovství ke zvažování bariér rodičovství.
- Zahájení rodičovství více zvažované vzhledem k dalším okolnostem života.
- Hodnotové i socioekonomické aspekty prodlužování období bezdětnosti provázány.
- Pracovní situace důležitý faktor prodlužování období bezdětnosti více než 50% bezdětných třicátníků a třicátnic.
- Uvažování o vlivu práce na zahájení rodičovství genderově specifické.
- Spolu s růstem podílu vysokoškoláček v populaci a prodlužováním období bezdětnosti bude v procesu rozhodování se o tom, zdali se rodičem stát, narůstat i důležitost podmínek pro kombinování pracovního a rodinného života.

Děkuji za pozornost!

Jak dochází k prodlužování období bezdětnosti?

- **koncept volby?**
 - **dobro-volnost (childfree)**
 - příležitosti
 - odmítání rodičovství
 - **ne-dobro-volnost (childless)**
 - usilování o rodičovství, ale bariéry (biologické)
- **ne-volba (bez)dětnosti**
 - smiřující se bez volby (bez)dětnosti
 - spějící k rodičovství
 - nerozhodnutí o (bez)dětnosti
 - odkládající rodičovství
- **odkládání rodičovství na makroúrovni sociodemografických ukazatelů a různé způsoby prodlužování období bezdětnosti na mikroúrovni jednání jednotlivců**